

Iedereen professor! Titel, toga en promotierecht voor universitair docenten, universitair hoofddocenten en hoogleraren

De Jonge Akademie

Hoewel universitair (hoofd)docenten grotendeels dezelfde plichten als hoogleraren hebben, hebben ze niet dezelfde rechten. De Jonge Akademie pleit met 'Iedereen professor!' voor het loskoppelen van de rechten rondom een promotietraject van het functieprofiel hoogleraar en voor het toekennen van deze rechten aan alle universitair (hoofd)docenten. Concreet betekent dit: iedere universitair docent, universitair hoofddocent of hoogleraar mag een toga dragen, de titel professor voeren, in leescommissies in eigen en andere universiteiten optreden, meestemmen over cum laude en, indien passend, eigen promovendi promoveren tot de graad 'doctor'.

Terwijl dit idee steeds breder gedragen wordt, lukt het niet om dit in te voeren op de Nederlandse universiteiten. De bal leggen we daarom nu bij universiteiten en faculteiten. Met deze praktische handleiding hopen we dit gesprek binnen de academische gemeenschap te bevorderen op weg naar 'Iedereen professor!'. In de Nederlandse wet is 'Iedereen professor!' al geregeld. En nu vele deskundigen en bestuurders er ook voor pleiten is het wat ons betreft hoog tijd om van omarmd idee tot omarmde praktijk te komen.

We geven in deze handleiding:

- een toelichting op het idee,
- een overzicht van de huidige stand van zaken,
- een voorschot op te verwachten kritische vragen,
- 'praatplaten' om het gesprek te voeren,
- een stappenplan.

Deze handleiding is bedoeld om het gesprek binnen de academische gemeenschap over 'Iedereen professor!' breed te kunnen voeren. We horen dan ook graag hoe dat gesprek binnen de universiteiten en faculteiten verloopt.

Hoe is het nu geregeld met de rechten rond promotietrajecten?

De wetenschappelijke staf op de Nederlandse universiteiten is grotendeels ingedeeld in drie hiërarchische functieniveaus (met daarbinnen twee subniveaus): universitair docent (ud), universitair hoofddocent (uhd) en hoogleraar. Daarnaast bestaan er ook nog onderwijs- en onderzoeksfuncties, die we hier buiten beschouwing zullen laten. Hoewel medewerkers in al deze functies in principe gepromoveerd zijn, zelfstandig onderwijs geven en een eigen onderzoekslijn opzetten en uitvoeren, mag in Nederland alleen een (adjunct) hoogleraar de titel 'professor' voeren.

Professoren (op dit moment dus hoogleraren) hebben standaard een aantal formele en informele rechten en bevoegdheden die u(h)d's niet hebben:

- Het promotierecht of *ius promovendi*, oftewel de doctorsgraad toekennen. Hoewel ud's en uhd's het promotierecht wettelijk mogen hebben, wordt het op dit moment aan een beperkte groep uhd's en een enkele ud toegekend (zie [dit rapport](#)). Hierbij worden voorwaarden gesteld met betrekking tot succesvolle verwerving van onderzoeksgelden en eerdere begeleiding van promovendi.
- Deelname aan lees- of promotiecommissies (de regels verschillen per universiteit).
- Toga's: bij officiële academische plechtigheden mogen alleen de (adjunct) hoogleraren een toga dragen.
- Inaugurele rede: alleen hoogleraren geven een inaugurele rede na hun benoeming waarin zij hun onderzoekslijn presenteren.
- Hoogleraren leggen een groter gewicht in de schaal als het gaat om het beoordelen van wetenschappelijke kwaliteit, zelfs als zij niet de meeste expertise bezitten bij het beoordelen van een promotie/proefschrift. Een promotiecommissie moet uit een minimaal aantal hoogleraren bestaan en op een aantal universiteiten hebben alleen hoogleraren een stem in het beoordelen van cum laude.

Gelijke plichten betekent gelijke rechten

Wat betreft onderwijs, onderzoek en onderzoeksbegeleiding *doen* universitair (hoofd)docenten en hoogleraren inhoudelijk vergelijkbaar werk. Allen zijn expert in het eigen vakgebied, worden geacht beurzen te verwerven, projecten te leiden, een onderzoekslijn inhoud te geven, *peer reviewer* te zijn voor artikelen en subsidievoorstellen, onderwijs te geven, kwaliteit en wetenschappelijke integriteit te waarborgen en promotietrajecten vorm te geven en te begeleiden. Toch zijn er grote verschillen in de rechten die zij hebben. Zoals hierboven genoemd, *mag* een hoogleraar o.a. bij officiële gelegenheden een toga dragen, een oratie houden, promotietrajecten zelfstandig begeleiden, de kwaliteit van proefschriften beoordelen en tijdens een promotieceremonie de promovendus met de titel 'doctor' bekleden.

Dit verschil in wat je doet en wat je mag, vindt De Jonge Akademie vreemd. Bij dezelfde plichten (begeleiden) horen ook dezelfde rechten (promoveren). Daarom pleit De Jonge Akademie voor 'Iedereen professor!': het loskoppelen van de rechten die verbonden zijn aan promotietrajecten en academische plechtigheden van het functieprofiel hoogleraar. Praktisch stellen we voor: iedere universitair docent (ud), universitair hoofddocent (uhd) of hoogleraar mag een toga dragen, de titel professor voeren, in leescommissies in eigen en andere universiteiten optreden, meestemmen over *cum laude*, en indien passend, eigen promovendi promoveren tot de graad 'doctor'. Ere wie ere toekomt.

Let wel, 'Iedereen professor!' is geen pleidooi voor algehele nivellering of het ontbreken van bevorderingsmogelijkheden of carrièrepaden. Wij zeggen: behoud functieniveaus en laat mensen daarin doorgroeien op basis van transparante en onafhankelijke beoordelingen. 'Iedereen professor!' moedigt universiteiten, faculteiten en de academische gemeenschap aan om na te denken over bevorderingsmogelijkheden en hoe we de takenhiërarchie en verantwoordelijkheidshiërarchie vormgeven.

De Jonge Akademie ziet 'Iedereen professor!' als een belangrijke stap naar een evenwichtiger en gezonder academisch klimaat waarin academici van alle leeftijden en met verschillende

ervaringen en achtergronden beoordeeld worden op hun waarde en competenties, en minder op basis van titels. Dit sluit naadloos aan bij het lopende debat rond Erkennen en Waarderen. Met 'Iedereen professor!' maken we maximaal gebruik van de expertise die onze universiteiten herbergen doordat meer passende begeleiding en beoordeling kan plaatsvinden.

Dit is toch geen nieuw idee?

'Iedereen professor!' is geen nieuw idee: in de VS en veel van onze buurlanden zijn de 'cosmetische verschillen' afwezig en is iedereen professor. Zelfs in Nederland waren die verschillen er tot de jaren zeventig van de vorige eeuw niet. Het idee is in de afgelopen tien jaar in Nederland al door velen geopperd en ondersteund. Bijvoorbeeld door Kees Storm in zijn [oratie in 2018](#), door WO in Actie-leden Rens Bod, Remco Breuker en Ingrid Robeyns in hun [40 stellingen over de wetenschap](#), Jan Smits in het [NRC Handelsblad](#), door Hieke Huistra in [Trouw](#). Ook wij maken in ons project 'Iedereen professor!' al een tijd bezwaar tegen de kunstmatige verschillen in bevoegdheden tussen wetenschappers in ons systeem — een pleidooi dat omarmd wordt [door de president van de KNAW](#).

Welk probleem lost 'Iedereen professor!' op?

De cosmetische verschillen – toga's, promotierecht, titel – zijn wat ons betreft niet onschuldig. In navolging van het KNAW-rapport [Sociale veiligheid in de Nederlandse wetenschap](#) adviseert ook de [Adviescommissie Divers en Inclusief Hoger Onderwijs en Onderzoek](#) van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap om de hiërarchische structuur verder af te vlakken, onder andere door het *ius promovendi* uit te breiden naar alle ud's en uhd's. Het opheffen van de cosmetische verschillen kan bijdragen aan het afvlakken van deze hiërarchische structuur en dus aan het creëren van een sociaal veiliger klimaat waarin veelal jongere academici zich uit durven te spreken zonder bang te zijn voor de gevolgen als hoogleraren het niet met hen eens zijn. Zeker als ook de automatische keuze voor hoogleraren in werkgroepen en commissies losgelaten wordt en de beleids- en besluitvorming inclusiever. Op dit moment zijn namelijk meer zaken 'door gewoonte of gebruik' gekoppeld aan het hoogleraarschap. Zo is lidmaatschap van bestuurlijke gremia vaak voorbehouden aan hoogleraren, en kennen veel faculteiten en afdelingen een informeel hooglerarenberaad dat adviseert over het beleid van de faculteit of afdeling. Hoewel dit niet automatisch verandert wanneer iedereen gelijke rechten heeft, is het goed om bewust ervan te zijn dat dit gewoonterecht van invloed is op de beleids- en besluitvorming op onze universiteiten.

Daarnaast draagt 'Iedereen Professor!' bij aan het oplossen van de 'symbolische schaarste' die gecreëerd is doordat de titel, toga en andere rechten rondom promoties gekoppeld zijn aan het functieprofiel hoogleraar. In vele faculteiten is maar beperkte doorgroeimogelijkheid voor ud's en uhd's. Niet omdat zij niet voldoende presteren, maar omdat het huidige 'functiehuis' onvoldoende ruimte biedt om door te groeien naar een volgend functieprofiel. Door invoering van 'Iedereen professor!' krijgen ook ud's en uhd's die in werkelijkheid alle taken op zich nemen en voor bevordering in aanmerking zouden komen bij voldoende formatieruimte, de mogelijkheid hun inhoudelijke expertise te delen en aan te tonen. Dit laatste is ook zeker relevant in een internationale context, bijvoorbeeld bij het aanvragen van Europese beurzen waarbij het ontbreken van de titel professor gezien wordt als een teken van onervarenheid, terwijl dat geen juiste voorstelling is van de ervaring van de ud en uhd.

We verwachten ook dat het implementeren van 'Iedereen professor!' Nederland aantrekkelijker zal maken voor talentvolle academici. Bij het beoordelen van het 'academisch klimaat' hechten (internationale) wetenschappers namelijk veel belang aan de kwaliteit van de omgeving waar zij in terecht komen, aan openheid, doorgroeimogelijkheden en de garantie om zich onafhankelijk te kunnen ontwikkelen in onderwijs en onderzoek. De afhankelijkheid van een hoogleraar ademt niet die gewenste onafhankelijkheid en vrijheid om zelfstandig onderzoek te initiëren en uit te voeren.

Maar bovenal: 'Iedereen professor!' zorgt voor meer werkplezier omdat een groter gedeelte van de academische staf de mogelijkheid krijgt promovendi te begeleiden en daarvoor passend erkend te worden. Het trotse moment van toekenning van de doctorstitel, is daarbij de kers op de taart.

Ja maar..... Verwachte kritische vragen & Antwoorden

Iedere 'Ja maar' is een 'nee', dat weten we. Daarom deze toelichting op mogelijke 'ja, maar's', waarom het toch 'Ja, iedereen professor kan worden', ook al moet over sommige uitwerkingen goed gesproken worden.

Ja maar, kunnen jonge ud's dat wel?

Inhoudelijk zijn ud's wel expert en in staat een promotietraject (mede) te begeleiden. Juist het geven van meer verantwoordelijkheden in het promotietraject zal ud's in staat stellen om deze leiderschapskwaliteiten te ontwikkelen. En wanneer zij de primaire initiator van een project zijn, de fondsen hebben verworven, en de primaire begeleidingstaak op zich hebben genomen, is het eerste promotorschap een heel passende rol. De Jonge Akademie is voorstander van de verplichting begeleid te worden door minstens twee begeleiders. Op deze manier kan de geringere ervaring van de ene promotor aangevuld worden door een tweede promotor, bijvoorbeeld een collega met meer senioriteit en ervaring.

Mochten eigen fondsen en het eigen project nog even op zich laten wachten, dan kan een ud al prima in leescommissies zitting nemen, in toga, met titel, en bij promoties van begeleidde promovendi als tweede promotor optreden. We gaan graag met de universiteiten in gesprek over hoe de begeleiding van promovendi hoogkwalitatief te laten zijn voor begeleiders in alle functieprofielen en hoe ervaring een rol te laten spelen in de samenstelling van het promotieteam.

Ja maar, dan komt de kwaliteit van de promotiebegeleiding toch in het geding?

Nee, de [eindevaluatie uitbreiding van het promotierecht](#) concludeert zelfs dat uitbreiding van het promotierecht de kwaliteit van begeleiding positief beïnvloedt, omdat er meer maatwerk geboden kan worden in de samenstelling van het promotieteam en in de regel ud's en uhd's meer tijd en ruimte hebben om intensieve supervisie te kunnen geven. Het feit dat iemand hoogleraar is, maakt iemand niet automatisch de beste begeleider voor een promotietraject. Dat is zelfs vaak niet het geval, simpelweg omdat de hoogleraar weinig tijd heeft. Het is daarom gelukkig bijna overal gebruik dat een promovendus begeleid wordt door een team van minimaal twee begeleiders. Dit verkleint de afhankelijkheid van een promovendus van een persoon en vergroot de kans op goede begeleiding. De Jonge Akademie vindt dat, ongeacht de samenstelling van het promotieteam, de kwaliteit van begeleiding en de voortgang van het traject onderwerp van gesprek en beoordeling moet zijn.

Ja maar, dan boet de wetenschap toch in aan geloofwaardigheid.

Nee, door vast te houden aan het verschil tussen de titels ud, uhd en hoogleraar, suggereren we dat sommige academici "echtere" wetenschappers zijn dan anderen, en dat is juist niet goed voor de geloofwaardigheid van ud's en uhd's wanneer zij zich in het publieke debat mengen. Door iedereen professor te noemen, doen we recht aan de werkelijkheid dat iedere academicus in Nederland een volwaardige wetenschapper is.

Ja maar, niet iedereen kan toch een oratie houden?

Nee, met een gemiddelde bezetting van drie of vier promoties per dag, is er op veel universiteiten geen ruimte om alle ud's, uhd's en hoogleraren een oratie te laten houden. Maak daar dus iets anders van. Hierbij een voorstel: stel per jaar veertig oraties beschikbaar, en laat mensen een goed plan indienen voor een publiekslezing, vanaf tien jaar na promotie. Zo wordt er een mooi overzicht gegeven van wat de opgebouwde onderzoekslijn in de toekomst zal brengen. Het voordeel hiervan is dat het moment zelf wordt gekozen, nagedacht kan worden over de vormgeving van het onderzoek voor de komende tien jaar en de oratie zelf meer waard wordt.

Ja maar, waarom schaffen we die hele toga dan niet af?

Daar verschillen de meningen over. Wij vinden het het belangrijkste dat iedereen met dezelfde plichten ook dezelfde rechten heeft, en pleiten daarom voor een toga, titel en promotierecht voor iedereen. Een toga benadrukt juist ook de onpartijdigheid en formele status en rol van de wetenschapper (net als bij advocaten en rechters, of politieagenten met uniform). Die status is passend voor alle academici, en daarom zijn wij ervoor dat iedere u(h)d en hoogleraar een toga draagt.

Ja maar, waarom stappen we dan van niet van de benaming ud, uhd en hoogleraar af?

Er zijn verschillende manieren om vorm te geven aan de taken- en verantwoordelijkheidshierarchie en bijvoorbeeld door de 'rangen' van ud, uhd en hoogleraar af te schaffen, [zoals voorgesteld door Jan Smits in NRC](#). Dit is wat ons betreft een aparte discussie, die de uitbreiding van het promotierecht en bijbehorende titel professor en toga, niet in de weg moet staan. Daarom spreken we in dit plan over de functieprofielen zoals we ze nu kennen.

Ja maar, we hebben toch helemaal geen geld om iedereen hoogleraar te maken?

Nee, dat hebben we niet en de schaarste aan posities is ook een probleem. 'Iedereen professor!' betekent niet dat iedereen hoogleraar wordt, of een hoger salaris krijgt. Bij de titel hoogleraar hoort een inhoudelijke takenpakket op basis van ervaring, verantwoordelijkheid, competenties, visie en prestaties. Daarnaast is een benoeming vaak afhankelijk van het vrijkomen of creëren van een positie voor een hoogleraar. 'Iedereen professor!' refereert aan het feit dat alle wetenschappelijke staf geacht wordt kwaliteit van wetenschap te beoordelen en hoog kwalitatief onderzoek in samenwerking te begeleiden. Die inhoudelijke expertise is voldoende om eigen promovendi te mogen promoveren en andere proefschriften te beoordelen. En dat is zichtbaar aan de titel en de toga—die krijg je erbij (nou ja, krijgen..., die mag je er voor een aardig maandsalaris bijkopen, of lenen van de universiteit).

Ja maar, maar dan neem je toch de prikkel om te werken voor bevordering weg?

Nee, die prikkel blijft bestaan. Vrijwel alle wetenschappers op universiteiten zijn zeer ambitieus. Ze maken het zichzelf eerder moeilijker dan makkelijker. Wij zijn ervan overtuigd dat iedereen zich blijft ontwikkelen op verschillende impactprofielen (onderwijs, leiderschap, kliniek, maatschappelijke impact, en onderzoek).

Ja maar, is dit niet in strijd met de wet?

Nee, dit mag volgens de wet. Iedere u mag promotierecht krijgen. Dit is in 2017 geregeld in de [Wet op hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek](#) (WHW).

Ja maar, ik heb ook vijftien jaar moeten wachten en vond dat helemaal niet erg.

Het wachten op rechten rondom promoties vinden wij niet zinvol. Wel vinden we het onzinnig en zonde als de capaciteiten van mensen niet ingezet worden. En die inhoudelijke capaciteiten zijn ook bij veel u's en uhd's op orde en voldoende om de rol van eerste promotor op zich te kunnen nemen en de inhoud van andere proefschriften te beoordelen. Inhoudelijk is de zichtbare hiërarchie niet zo relevant en soms zelfs schadelijk voor het inhoudelijke debat.

Ja maar, wordt 'iedereen professor!' geen zoethoudertje om bevordering in een hoger functieprofiel tegen te gaan?

Nee, aanstellingen als u en bevorderingen naar volgende functieprofielen moeten volgens heldere en transparante criteria gaan, waarin de universitaire functieprofielen (de zogenaamde UFO-profielen) en het competentie-instrument gebruikt worden. Dit betreft dan verantwoordelijkheden voor management van een afdeling/faculteit, verantwoordelijkheden voor onderwijs of het vervullen van andere bestuurlijke functies/activiteiten in andere gremia. Let wel, in het licht van 'iedereen professor!' dienen deze functieprofielen te worden herzien. Dat komt dan goed uit omdat Erkennen en Waarderen daar ook in opgenomen dient te worden. We raden daarbij aan dat deze competenties ook gebruikt worden om een ontwikkelingsgesprek te voeren, en niet enkel om te toetsen of iemand wel of niet goed genoeg is voor bevordering naar een hoger functieniveau. We denken dat beter gebruik van deze instrumenten, een andere vorm van het ontwikkelgesprek en het bespreekbaar maken van andere verantwoordelijkheden binnen een afdeling tot meer werkvolvoening kan leiden en minder competitie voor de schaarse plekken van de nieuwe functies van uhd of hoogleraar.

Wat moet er gebeuren? Een stappenplan om van idee naar concrete implementatie te komen:

1. Praat over 'iedereen professor!': met elkaar, met je faculteits- en universiteitsbestuur en met het college van promoties. Leg uit wat 'Iedereen professor!' inhoudt. Bij iedere 'nee' (of 'ja maar'), vraag je 'waarom niet'? Bezwaren en suggesties kunnen doorgegeven worden aan dja@knaw.nl. Hiermee zullen we de 'ja, maar-en' en actiepunten actualiseren.
2. Identificeer reglementen en procedures waarin de functie hoogleraar een vereiste is en beoordeel of de specificatie van hoogleraar passend is. Toets of alleen inhoudelijke expertise vereist is, of dat het inderdaad gewenst is dat iemand met meer 'functiezwaarte' de functie vervult. Geef door aan dja@knaw.nl om welke documenten het gaat. Graag stellen we een lijst op van deze documenten, zodat ook aan andere

universiteiten gekeken kan worden waar gezocht moet worden. We zetten de [Wet op hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek](#) vast op het lijstje.

3. Verzoek aanpassing van het promotiereglement van de universiteit. Dit gaat om wie eerste promotor mag zijn, wie er in de promotiecommissie mag plaatsnemen en een oordeel mag vormen over de kwaliteit van het proefschrift, *cum laude*-regeling, samenstelling leescommissie en oppositie. N.B. de functie copromotor is na invoering van 'Iedereen professor!' voorbehouden aan een post-doc, een ud met nog te weinig ervaring of een staf-onderzoeker niet in een ud/uhd/hoogleraar-positie. Daarnaast zal het dus ook standaard mogelijk zijn om een derde promotor toe te voegen.
4. Bespreek in je faculteit/ graduate school wat de passende criteria zijn om het ius promovendi te kunnen krijgen, waarbij ervaringen en expertise leidend zijn en niet het functieprofiel.
5. Bespreek in je faculteit/graduate school hoe kwaliteit van promotiebegeleiding gewaarborgd wordt. Denk aan een 'license to supervise' voor iedereen met promotierecht (ud's, uhd's en hoogleraren), die net als je vliegbrevet regelmatig vernieuwd moet worden. Dit komt natuurlijk ook de huidige situatie ten goede.
6. Gebruik dit moment om de UFO-profielen te herzien en breder in te richten volgens Erkennen en Waarderen.
7. Geef het vooral door als het idee enthousiast of welwillend ontvangen wordt. Mail naar dja@knaw.nl.